

YAŞAR GÜRSOY

ATATÜRK'ÜN BERBERİ

DESTEK
Yayınları

DESTEK YAYINLARI: 1786
ARAŐTIRMA: 398

YAŞAR GÜRSOY / ATATÜRK'ÜN BERBERİ

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Destek Yapım Prodüksiyon DıŐ Tic. A.Ő.
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmegül
Üretim Koordinatörü: Semran Karaçayır
Editör: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: Sedat Gösterikli
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Mesud Topal-Nursefa Üzüm Kalender

Destek Yayınları: Temmuz 2023
Yayıncı Sertifika No. 43196

ISBN 978-625-441-957-7

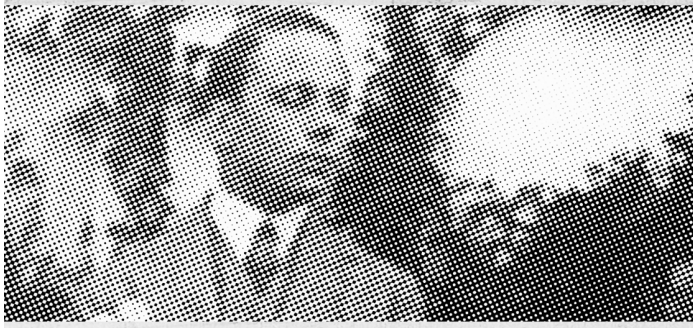
© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 NiŐantaŐı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukk.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

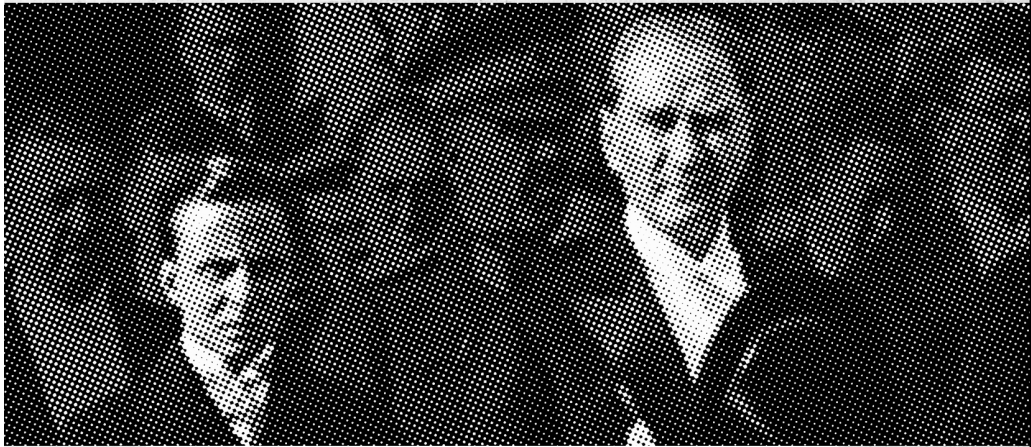
Destek Dukkan

Deniz Ofset – Çetin Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul
Tel. (0) 212 613 30 06

ATATÜRK'ÜN BERBERİ

YAŞAR GÜRSOY

Hiç göremediğim babam Yaşar Ruhi Gürsoy'a...

ÖNSÖZ

Milli Mücadele'nin önderi, savaş alanlarının efsanevi komutanı, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucusu, inkılapçı bir liderin yanı başında –hatta deyim yerindeyse burnunun dibinde– olmak tam anlamıyla çok büyük bir sorumluluk ister. Ve tabii, “en güvenilir olabilmek” de...

Bu kitapta okuyacağınız kişi işte tam da öyle biri.

Adı: Mehmet Tanrıkut Mete. Atatürk'ün berberi. Ama tam olarak öyle mi, bunu kitabı okumayı tamamladığınızda, satır aralarından elde ettiğiniz ayrıntılarla siz sayın okurlar yorumlayacak...

Tam bir sır küpü Tanrıkut Mete. Öyle ki; halen hayatta bulunan (*Tanrı uzun ömür versin*) iki kız evladına dahi, yaşadığı sürece, canından çok sevdiği Atatürk ile paylaştığı hiçbir anısını neredeyse anlatmamış... (*Anlatmış olsa bile çok değerli iki kızı, babalarının şanına yakışanı yapmış ve sırlarını bugüne kadar hiç kimseyle paylaşmamış.*)

Oysa, Atatürk ile birlikte tam 13 yıl geçiren (1925-1938) Mehmet Tanrıkut Mete, Refet Bele Paşa'nın tavsiyesiyle Çankaya Köşkü'nde göreve başlamış ve Atatürk'ün öldüğü gün olan 10 Kasım 1938 Perşembe günü saat 9'u 5 geçeye kadar yanından hiç ayrılmamış. İnkılapların planlandığı ve uygulamaya geçildiği vakitlerde bile Atatürk'ün hemen yanı başındadır Berber Mehmet; namı diğer Berber Memo.

Mehmet Tanrıkut Mete, Nuri Conker'in vefat haberini Atatürk'e veren kişiydi. Atatürk o haberle hüngür hüngür ağlamış,

o anlarına da sadece Mehmet Tanrıkut Mete tanıklık etmişti. Çünkü hiçbir yakın arkadaşı o acı haberi Atatürk'e vermek istememişti...

Bugüne değin yaptığım tüm okuma ve araştırmalarda; Atatürk'ün yanında çalıştırdığı hizmetlilerine çok önem verdiği dikkatimden kaçmadı. (*Kimsenin kaçırdığını da düşünmüyorum.*) Yaverlerine; hatta kimi zaman onlardan bile daha fazla önem verdiği aşikârdır. (*Hizmetlilerine tevazu gösterir, şakalaşır yanından hiç ayırmaz...*)

Berber Mehmet Tanrıkut Mete, anılarını kitaba dönüştüren Atatürk'ün kütüphanecisi Nuri Uлуу, uşağı Cemal Granda ve birçok kereler bazı yazarlara anılarını anlatan ve gazetelere basılmasına olanak tanıyan baş sofracıbaşı İbrahim Ergüven'den daha önce ulu önderin hizmetine girmişti. Üstelik görevi öylesine dikkat gerektiren ve yine öylesine "güvenilirlik gerektiren" bir görevdi ki her insanın altından kalkabileceği bir durum değildi.

Atatürk, berberi Mehmet'e öylesine güvendi ki hizmetli olduğu süreç içerisinde neredeyse hiçbir gün yanından eksik etmedi. Yurtiçi gezilerinde ya da devlet protokolünde Berber Mehmet hemen her fotoğrafta Atatürk'ün bir adım gerisinde yer aldı. (*Fotoğraflar dikkatle incelendiğinde "cansiperane" bir yakın koruma olduğu anlaşılabilir.*)

Defalarca suikast girişimine maruz kalan Atatürk, "*Elinde us-turalı bir adama ne kadar, ya da nasıl güvenebilirim?*" sorusunu acaba kendisine kaç kez sormuştur bilinmez. Ama soyadını bile verdiği Mehmet Tanrıkut Mete'ye çok güvenmiş olsa gerek, bazen giydiği kıyafetin aynını giymesine dahi izin vermiştir. (*Aynı şekilde kütüphanecisi Nuri Uлуу'ya da bu hakkı vermiştir. İkisinin suikastlara karşı bir önlem olarak dublörlük yaptığı bile düşünülebilir. Yorum okuyucuya kalacaktır. Malum buna ilişkin herhangi resmi bir görev kaydı bulunamamıştır.*)

Yaptığım çalışma sırasında şunu da itiraf etmeliyim ki Berber Mehmet'in sima olarak ulu önderi andırması (*Selanikli*dir) Atatürk'ün dublörü olduğunu bile aklıma getirmedi değil. Kitap okunduğunda, fotoğraflar dikkatle incelendiğinde bunu görme imkânı bulabileceksiniz.

Berberler, Osmanlı döneminde Abdülmecit'in çıkardığı kanunla görevlerini yerine getirirlerdi. Evli olmaları, beş vakit namaz kılmaları zorunluydu. Şimdilerde olduğu gibi sadece saçsakal kesmez; sünnet yapar, hacamat (*cerahat akıtma*) eder, diş çeker, hatta küçük çaplı cerrahi müdahalelerde bile bulunabilirdi. (*Eli usturaya alışkın; kan gördüğünde etkilenmeyen bir kişinin üstlendiği bu görev, bir insanın hayatını alabilecek kadar da neden öteye gitmesin?*)

Berber Mehmet Tanrıkut Mete minicik bir ustura hareketiyle Atatürk'ün hayatına kastedebilecek bir görevi yerine getirirken nasıl bir ruh halinde olabilir, o sorumluluk nasıl bir şeydir? Bu hassasiyet, Berber Mehmet Tanrıkut Mete'nin istihbarat teşkilatında görevli biri olarak da çalışmış olabileceğini aklıma getirdi. Zira o denli yakın ve güvenilir kişilerin “özel seçilmiş” kimseler olması son derece doğaldır.

Berber Mehmet Tanrıkut Mete, Atatürk'ün ölüm yolculuğunda da başından sonuna kadar her an bulundu ve bu hizmetinden ötürü Cumhurbaşkanlığı'nca onurlandırıldı. (*Belge kitapta mevcuttur.*)

Atatürk'ün ayakta görüntü verdiği “en son fotoğrafta” bile hemen arkasında Berber Mehmet Tanrıkut Mete'yi görmek mümkün oldu...

Okuyacaklarınız, özellikle Atatürk'ün “insani yönünü” ön plana çıkaracak anıları ve en sadık güvenilir hizmetlisinin; “*Onlar benim çocuklarımdır*” dediklerinden birinin, “berberinin” anılarıdır...

TEŞEKKÜR

Öncelikle verdikleri her türlü destekten ötürü Mehmet Tanrıkut Mete'nin kızları Buyan Rona ve Bilgen Nadar'a, Atatürk'ün kütüphanecisi Nuri Ulusu'nun oğlu eski TFF Başkanı Mustafa Kemal Ulusu'ya, Ihlamur Kasrı Amiri yazar dostum Ünal Karıncalı'ya, Aysun İçöz Demiralp'e, isteaturk.com sitesi sahibi Dr. Tuna Yılmaz'a, mustafakemalim.com sitesi sahibi Onur Okur'a, bugüne kadar yaptıkları Atatürk çalışmalarıyla Türk toplumunu bilgilendiren ve kaynaklarından yararlandığım tüm yazar dostlarıma, Destek Yayınevi Kurucusu Yelda Cumalıoğlu, Genel Yayın Yönetmeni Ertürk Akşun, Yayın Koordinatörü Özlem Esmergül, Üretim Koordinatörü Semran Karaçayır, Basın ve Halkla İlişkiler Koordinatörü Selen Çavuşovalı, Editör Devrim Yalkut, kapak tasarımını gerçekleştiren Sedat Gösterikli, sayfa düzenini yapan Cansu Poroy, Sosyal Medya-Grafik tasarımcıları Mesud Topal-Nursefa Üzümler ile tüm Destek Yayınevi emekçileri ve biricik evlatlarım Fırat ve Ayşe Deniz Gürsoy'a, en içten duygularıyla teşekkür ederim.

Yıl 1914

Mehmet, ailesiyle göçüp geldiği İzmir’de yaşarken, savaş ve kıtlık yıllarıydı. Çocuk aklıyla olan bitenden haberdar olmasa da yaşlılarıyla, efsaneleşen askerlerle ilgili sohbetlere koyulurlardı...

Yakup Cemil o yıllarda girmişti Teşkilat-ı Mahsusa’ya. Kuşçubaşı Eşref’in ilk istediği adamlardan biriydi. Gizli görevlerin adamı olmasının yanı sıra fedailiği, cesareti, gözünü kırpmadan tetiği düşürmesiyle nam salmıştı...

Kuşçubaşı, Yakup Cemil’e görevini söyleyince. Kendi askerlerini seçme izni istedi:

“Mahpusta yatan iki bin azılı mahkûmu himayeme isterim. Gidip, Sinop damından seçeceğim adamlarımı.”

Sinop Zindanı gözünü kırpmadan adam kesen mahkûmların toplandığı cezaeviydi. Değil gardiyanlar, jandarmalar bile mahkûmların arasına girmezdi. Yakup Cemil cebinde yetkisi, cezaevinin kapısına dayandı.

Birbirinden korkunç suçlu katillerden oluşan iki bin mahkûmun kaldığı kısma geldiğinde kendi fedaileri ve jandarmalara “Çekilin gidin yanımdan!” dedi.

Cezaevi müdürünün yalvarmalarına aldırmadan iki bin azılı mahkûmun arasına tek başına girdi. Tüm gözler elini kolunu sallayarak avluya giren adama bakıyordu.

Bir sandalyenin üstüne çıktı ve “Siz hayatı beş para etmeyen adamlarsınız. Namımı duyanlarınız duymayanlara anlatsın. Sizi almaya geldim. Ya benim emrimde ben isteyince ölür, ben isteyince yaşarsınız. Ya da bir tekinizi buradan sağ çıkartmam!” dedi.

Baş mahkûmlardan biri “Adamların dışarıda kaldı Çerkez!” diye laf atınca üzerine atıldı, kolunu kırdı ve emretti. Sesi Sinop Zindanı'nın avlusunda duvarları şiddetle yumrukladı:

“Berberler bir adım öne çıksın! Bir leşi, iki leşi, üç leşi, dört leşi, on dört leşi olan bir adım öne çıksın!”

Bir adım öne çıkanlar öylesine istekliydi ki özgürlükleri uğruna o kahrolası zindandan bir an önce çıkıp gitmek adına adımlarını zevkle atıp fırlıyorlardı Yakup Cemil'in karşısına.

Sonunda bir kişi kaldı hem berber hem de on dört leşi olan. Göz göze geldi Yakup Cemil'le. Ölüm makinesini tepeden tırnağa süzdü, emrini verdi:

“Çek bir sandalye ve beni tıraş et, seni özel berberim tayin ettim” dedi.

On dört leşli berber gözü kan çanağı, kaşları çatık, hiç konuşmadan, sandalyeyi gidip getirdi. Yakup Cemil'in gözü kara, usturanın sapı Azrail'in elinde keskindi.

Küçük tasta sabunu köpürttü, Yakup Cemil'in yanaklarında ağır ağır gezdirdi, sonra usturayı büyük bir şevkle bileyiden geçirdi. Diğer ölüm makineleri suspus olmuş olacakları merak ediyordu.

Yakup Cemil sandalyede bacak bacak üstüne atmış, bir yandan çubuğa taktığı sigarasını tütürüyor, bir yandan on dört leşli berberin gözbebeklerinden gözlerini çekmiyordu. Usturanın keskinliğinde liderlik sınavını tercih eden Yakup Cemil'in tıraş bittiğinde baktı gözlerine berber...

Tıraş bittiğinde bırakıldı tutulan nefesler ve ardından cepheye gidildi...

*Temmuz 1924
Erenköy*

Gizli toplantı

Geniş salonda göz gözü görmüyordu. Kısık ışıpta birbirlerini görmekte güçlük çekenler, daha birkaç yıl öncesine kadar vatanlarının toprakları uğruna canlarını tehlikeye atan, çocukluk yıllarından o güne kadar üniformalarını sırtlarından çıkarmamış, cepheden cepheye koşmuş yirmi beş subaydı.

Sıcaktı. İçerisi görülmesin diye pencere ve perdeler sımsıkı kapatılmıştı. Herkes terlemeye başlamıştı. Kapıdaki erkete komutan postası nefer, pür dikkat sokağı kolaçan ederken içeridekiler hararetle ülke siyasetiyle ilgili konuşuyorlardı.

Rauf Paşa'nın sesi yükseldi:

“İvedikle meşrutı monarşiyi getirmeliyiz! Ülke için faydalı olacaktır. Bu ülkeyi sadece Mustafa Kemal kurtarmadı ya canım!”

Salondakilerin bir an için sesi soluğu kesildi.

Söze, adı o günlerde “İstanbul Fatih” diye anılan Refet Paşa (Bele) girdi; Rauf Bey’i (Orbay) destekleyen sözler söyledi:

“Bittabi düşmana karşı savaşta Mustafa Kemal Paşa'nın arkasında olduk. Velakin yeni kurulan bu siyasi diktatörlükte kendisine ve etrafındaki gangster grubuna bu desteğin artık verilmeyeceğini bildirmemiz lazım gelir!”

Salondakiler dikkatle iki paşanın söylediklerini takip ederken Refet Paşa fikirlerini uluorta söylemeyi sürdürdü:

“Ülkeyi Mustafa Kemal'in değil, Meclis'in yönetmesi gerek.”

Toplantı uzun sürmedi, bitti. Odadakilerin hemen hepsi sıkıntılı ve gergindi. Karar açıklandı. Lozan Antlaşması'nı tehlikeye sokmamak adına o güne kadar sabretmişlerdi. Birkaç ay önce

faaliyetlerini hızlandıran örgüt, artık Anadolu'da gizlice propaganda yaparak taraftar toplayacak, 17 Kasım 1924'te kuracakları Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kurucuları arasında yer alacaklardı...

Konuştukları son bulunca birer birer, gecenin karanlığından yararlanarak evlerin yolunu tuttular...

Lozan Antlaşması'ndan 2 gün sonra

Amerikan Elçiliği

26 Temmuz 1924

İstanbul'daki ABD Yüksek Komiseri Amiral Mark Lambert Bristol ülkesinin dışişleri bakanına göndereceği gizli raporun son satırlarını yazıyordu:

“Bu örgütün nihai amacı iktidardaki Cumhuriyet hükümetini devirip yerine bir meşruti monarşi kurmak. Bu hareketin asıl ilgilendiği şey ise din konularını Ankara'daki rejime karşı siyasi bir silah olarak kullanarak gelecekte kurulması planlanan meşruti monarşinin başına ya Abdülmecit ya da II. Abdülhamit'in oğlu Selim Efendi'yi geçirmek.”

Raporun üzerine numara ve sayısını yazdı, kalınca sarı bir zarfa koyarak üzerine “Gizlidir” ibaresi mührünü bastı: 867.00/1812-26 Temmuz 1924.

♦♦♦

1919 yılında Türkiye'de göreve başlayan Tuğamiral Mark Lambert Bristol, yıkılan Osmanlı Devleti ve Ankara'daki TBMM hükümetleri nezdinde, Cumhuriyet'in ilanından sonra da Türkiye Cumhuriyeti nezdinde, ABD Yüksek Komiseri sıfatıyla büyükelçilik vazifesi yürütüyordu.

Önyargılardan arınmış, ciddi kişiliği ve yaklaşımı çevresinde takdir toplamış, titizlikle muhafaza ettiği yazışmaları ve topladığı diğer dokümanlar görev yürüttüğü kritik dönemin tarihinin yazılmasında önemli katkı sağlamıştı.

Yüksek Komiser Bristol, Washington'a gönderdiği rapordan üç gün önce; 23 Temmuz 1924'te günlüğüne şu notları düşmüştü:

“Rauf Paşa (Orbay) ile yaptığım bir görüşme sonundaki izlenimlerim şöyledir:

Ankara'daki İsmet Paşa hükümetine karşı bir küçümseme içindedir. Tabii bu Rauf Bey'in renk vermemek istemesinden dolayı olabilir.”

♦♦♦

İstanbul ilk çağlardan itibaren bütün milletlerin iştahını kabartan bir yerleşim yeri olmuştu. 16 Mart 1920 günü resmen başlayan düşman işgalini gören Mustafa Kemal'in, “Geldikleri gibi giderler“ sözü doğru çıkmış, düşman askerleri pılısını pırtısını toplayarak ülkelerine dönme hazırlıklarına başlamış, Kurtuluş Savaşı'nın zaferle bitmesinden sonra Refet Paşa komutasındaki bir Türk birliği İstanbul'a girdiyse de, işgal resmen sona ermemiştir. Ta ki son düşman birliğinin 2 Ekim 1923 günü Dolmabahçe Sarayı önünde düzenlenen bir törenle Türk Alay Sancağı'nı selamlayarak şehri terk etmelerine kadar...

♦♦♦

Refet Paşa sabah erkenden kalktı, Berberi Mehmet'e sakal tıraşını sinekkaydı yaptırdı, saçlarını tarattırdı, baş masajını aldıktan sonra uzun çizmelerini bu kez; uzun yıllar sonra gönül rahatlığıyla ayaklarına geçirdi.

Gözü iliştiginde takvim yaprağında 6 Ekim 1923 yazıyordu. 4 yıl 10 ay 23 gün süren düşman işgali sona erecekti.

Konağından çıktı, kararlı adımlarla yürüdü, berberi Mehmet'in avuçları üzerine bastığı ayağıyla abanarak atına bindi. O gün, tarihinde kim bilir hangi önemli anlarına sayısız tanıklık eden İstanbul'da bayram coşkusu vardı. Gözyaşları sel olup aktı, çiçek yağmuru Türk askerlerinin omuzlarından aşağılara döküldü.

Tarih sahnesinde var olduğundan beri bağımsız yaşamış Türk Milleti özgürlüğüne kavuşmuştu.

Soldan sağa Adnan (Adıvar), Ali Fuat (Cebesoy), Kâzım Karabekir, Rauf (Orbay), Refet (Bele)

Cumhuriyet'in ilanından 6 gün önce Amerikan Elçiliği

Refet Paşa, kahvesini yudumlarken elçilik görevlisi Mr. Scot-ten merakla kendisini süzüyordu. İlginç fiziki yapısı dikkatini çekti:

“Ufacık biri olmasına rağmen savaş sahnelerinde yaşadığı kahramanlıklarla adını epey duyurdu.”

Merakla sordu:

“Sayın Paşa, askeri alandaki namınız büyüktür. Siyasete atılmayı düşündünüz mü?”

Ani soru karşısında önce şaşırды. Oturduğu koltuktaki yerini küçük bir hareketle sağlamlaştırırken, kaşları çatıldı, yanıtı kararlı oldu:

“Neden olmasın efendim!”

Tecrübeli elçilik görevlisi aldığı cevabın sonrasını da merak etti:

“Sizde Halife Devlet Başkanı'na göre hangi konumdadır? Mesela bir savaş gemimiz İstanbul'a gelse ve Devlet Başkanı (*Mustafa Kemal*) ile Halife aynı zamanda İstanbul'da olsa, onları gemimizden yapacağımız top atışları ile selamlamamız gerekmektedir. Ama merak ediyorum her biri için uygun top atışı kaç tane olmalıdır?”

Niyeti diplomatik dil kullanarak Mustafa Kemal ile Abdülmecit arasındaki rütbe farkını öğrenmekti.

Refet Paşa yanıtını güçlü bir kakhaha atarak verdi:

“Dolmabahçe'de oturan o dini beyefendiye dilediğiniz kadar top atın, istediğiniz kadar hürmet gösterin. Ama bırakın Devlet Başkanı'nı, hiç selamlamayın. O sadece, içinde bulunduğu bu tatsız pozisyona düştüğü için yeterince mutsuz olan bir kişi ve yakında evine yine tramvay ile gitmek mecburiyetinde kalabilir. Bizim devletimiz bir demokrasi ve devlet başkanı sadece halktan biri.”

Sohbet bitti, Scotten Paşa'yı uğurladı, hiç vakit kaybetmeden merdivenlerin basamaklarını birer ikişer tırmanıp odasına geçti. Aldığı istihbari bilgileri 867.00/1745 sayılı bir rapor ve 23 Ekim 1923 tarihiyle kayıtlara geçti...

Son Halife Abdülmecit Efendi ile Refet Paşa

Halk zafer sarhoşuydu. Meclis kaynıyordu. Kumpaslar almış başını gidiyor, hemen herkes çıkarlarını düşünerek hareket ediyordu...

Gazi Çankaya Köşkü'nün penceresinden uzaklara bakarken düşüncelere dalmıştı:

“İstihbarat şart! Kendi istihbarat teşkilatımızı kurmalıyız.”

Ertesi günün sabahı, vakit kaybetmeden çocukluk arkadaşları Nuri (Conker) ve Salih Bey (Bozok) ile Kılıç Ali'yi yanına çağırarak düşüncelerini açıkladı:

“Bana siper olacaksınız. Yanımdan bir an ayrılmayacaksınız; birer silahşor gibi davranacaksınız. Durum iyi görünmüyor.”

Üç can dostun göğüs kafesleri öne çıktı; başları yukarı uzandı, elleri bellerindeki silahları sıvazladı. Salih ve Kılıç Ali Bey aynı anda “Emriniz olur Paşam!” diye seslerini yükselttiler.

Nuri Bey gerilerinden geldi:

“Emrin olur Kemal, ne demek!”

◆◆◆